

Спеціалізованій вченій раді К 08.051.17
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертаційну роботу
Валуйського Івана Анатолійовича
на тему
«Трансформація бюджетної політики України у кризовий період»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
зі спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність теми дисертаційної роботи

Бюджетна політика відіграє суттєву роль у процесах забезпечення макроекономічної стабільності, яка є необхідною передумовою для підтримки стійкого економічного розвитку країни. Виходячи із мети та завдань стратегії поступального зростання економіки, пов'язаної з підвищенням рівня ефективності її ендогенної складової, необхідним є удосконалення основних засад розробки бюджетної політики. Модель бюджетної політики залежить від фази економічного циклу та потенціалу застосування дискреційних мір. Велика Рецесія істотно вплинула на процес розробки бюджетної політики не лише у період свого проходження, але й у подальші роки посткризового відновлення та сучасного періоду. Заходи контр циклічного бюджетного регулювання стали обмеженими, що є глобальним викликом для забезпечення подальшого економічного розвитку. Крім того, збільшення вагової участі держави в управлінні соціально-економічними процесами за умов недостатнього розвитку інституційного середовища має обернений ефект. Нарощування видаткової частини може призвести до збільшення податкового навантаження, що стримує ділову активність економічних агентів та створює загрози для розширення тіньового сегменту ринку.

Доцільним є запровадження фіскальних правил, які передбачатимуть дієві інструменти контролю за ступенем бюджетної збалансованості. Визначення граничних значень показників дефіциту бюджету та державного боргу є класичним заходом, який виступає стримуючим чинником в процесі формування бюджетної політики. Зміцнення фіскальної дисципліни шляхом накладення інституційних обмежень потребує досягнення суспільного консенсусу в питаннях ступеню перерозподілу ВВП через бюджетну систему, рівня бюджетної децентралізації та композиційної структури видатків. Впровадження трирічного бюджетного планування знизить частоту і масштаби інтенцій до нераціональних і завищених витрат.

З урахуванням зазначеного, тема дисертаційного дослідження І. А. Валуйського є актуальною, має теоретичну та прикладну цінність.

**Зв'язок теми з державними та галузевими науковими програмами,
пріоритетними напрямками розвитку науки**

Систематизуючи доробок науковців щодо теоретико-методологічних засад формування та реалізації бюджетної політики України, автором визначено найменш опрацьовані аспекти даної проблематики, що дозволило його дослідженню зайняти окреме місце. Дисертаційна робота виконана з урахуванням фундаментальних напрацювань, що стосуються теорії і практики державного фінансового управління.

Виконання дисертаційного дослідження здійснювалось в рамках науково-дослідних робіт Дніпровського/ Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара: «Фінансовий механізм реалізації фінансової політики України» (номер державної реєстрації 0114U006295); «Фінансовий механізм вирішення глобальних проблем: попередження економічних криз» (номер державної реєстрації 0112U000202), «Теоретико-методологічні засади регулювання розвитку фінансової системи» (номер державної реєстрації 0116U002057), у яких автор дисертації приймав участь особисто та до яких було внесено його доробок стосовно підтвердження

синергетичного характеру самоорганізації бюджетних відносин у кризовий період та пропозиції щодо теоретичного та методичного обґрунтування управління бюджетним процесом в умовах невизначеності та ризику, методичного підходу до сценарного моделювання наслідків впливу спрямованості бюджетної політики на соціально-економічний розвиток.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Обґрунтованість наукових положень, висновків і пропозицій в межах дисертаційного дослідження підтверджується використанням значного обсягу джерел з питань бюджетної політики, її теоретичних, методологічних, методичних та організаційних засад, нормативно-правових актів, виданих Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, Національним банком України, Міністерством фінансів України, Державної служби статистики України.

Здобувачем використано сукупність методів дослідження, що дозволило реалізувати його концептуальну єдність, зокрема абстрагування, узагальнення, аналізу, синтезу, дедукції та індукції, системний та синергетичний підходи. У дисертаційному дослідженні широко використано спеціальні методи, такі як імовірнісний, кореляційно-регресійний, R/S-аналізи, сценарне моделювання.

Наукові результати, висновки та пропозиції автора знайшли відображення у фахових виданнях та виданнях, що індексуються у наукометричних базах. Ключові положення дисертаційної роботи доповідалися, обговорювалися на науково-практичних конференціях.

Структура дисертаційної роботи відповідає її меті і завданням, загальні висновки та висновки за розділами логічно викладені і узгоджуються з основним змістом роботи.

Зазначене свідчить про обґрунтованість узагальнень, викладених у дисертаційній роботі, а також про точність і достовірність рекомендацій дисертації.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Серед найважливіших наукових результатів дисертаційної роботи можна відзначити наступні:

Визначено умови реалізації політики забезпечення бюджетної безпеки за аспектами її прояву: стабілізації – як політики підтримання поточного рівня безпеки, адаптації – як політики швидкого реагування на ситуативні зміни рівня бюджетної безпеки, захисту – як політики створення фінансових протидій значному погіршенню рівня безпеки. Зазначені умови враховують результати кількісної оцінки індикаторів бюджетної безпеки, невизначеність бюджетних процесів, існування деструктивних зовнішніх впливів, що дало змогу розподілити інструменти політики забезпечення бюджетної безпеки в залежності від аспектів її прояву (с. 140–142).

Заслуговують на підтримку удосконалені науково-методичні засади оцінки спрямованості бюджетної політики за рахунок розробки системи показників, порядку їх розрахунку та характеристики особливостей інтерпретації, що дало змогу врахувати спрямованість бюджетної політики при оцінці наслідків її реалізації (с. 97–110).

Певний науковий інтерес становлять представлені концептуальні положення щодо забезпечення бюджетної безпеки, особливістю яких є орієнтація на умови кризового періоду, що дало змогу групувати сукупність шляхів реалізації бюджетної політики за їх змістом та за послідовністю здійснення (с. 133–140, 143–146);

Заслугове на увагу практичне обґрунтування управління бюджетним процесом внаслідок розробки системи заходів з регулювання рівня невизначеності, що, на відміну від існуючих, враховують дуальний вплив

невизначеності на перебіг бюджетних процесів у кризовий період (с. 154–159) та дають змогу суттєво зменшити недосконалість бюджетного механізму.

Розвинуто методичні засади оцінки наслідків впливу спрямованості бюджетної політики на соціально-економічний розвиток, що, на відміну від існуючих, передбачають інтеграцію до процесу сценарного моделювання показників спрямованості, які мають антиперсистентну динаміку (с. 162–182).

Подальшого розвитку набули науково-методичні засади визначення джерел невизначеності бюджетних процесів, які, на відміну від існуючих, передбачають розщеплення емпіричних значень показників спрямованості бюджетної політики на часову апроксимацію, циклічні відхилення від лінії часової апроксимації, «білий шум» та подальше оцінювання змінності та невизначеності одночасно за даними зведеного та державного бюджетів (с. 118-129).

Повнота відображення результатів дослідження в опублікованих працях і авторефераті

Дисертаційне дослідження повною мірою відображено в авторефераті, у якому розкрито отримані автором наукові результати та їх новизну. Автореферат оформлений згідно з вимогами передає основні положення дисертації, не містить інформації, яка не наведена в роботі.

Наукові результати дослідження висвітлено у 19 наукових працях загальним обсягом 9,75 друк. арк., з яких особисто автору належить 8,98 друк. арк., у тому числі 1 монографія у співавторстві, 2 статті у наукових фахових виданнях, 6 статей у наукових періодичних виданнях інших держав та виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз, 10 тез доповідей у матеріалах конференцій. У публікаціях, виконаних у співавторстві, особистий внесок дисертанта відображено повною мірою.

Загалом дисертаційна робота має логічний виклад, характеризується завершеністю та цілісністю, відповідністю вимогам наукового стилю,

наочністю отриманих результатів, представлених у таблицях та схемах, наведених по тексту роботи та в її додатках.

Значення дослідження для науки та практики, шляхи використання його результатів

Теоретичне значення виконаного дисертаційного дослідження полягає в розробці нових та вдосконаленні існуючих науково-методичних підходів до розуміння сутності бюджетної політики і особливостей її реалізації у кризовий період, що дозволило Валуйському І. А. розробити і запропонувати оригінальні підходи до вирішення існуючої наукової задачі – розвитку науково-методичних засад та прикладних рекомендацій щодо трансформації бюджетної політики України у кризовий період.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає в тому, що висновки та пропозиції автора можуть бути використані у діяльності державних фінансових органів та в навчальному процесі у вищих навчальних закладах, що підтверджується довідками і актами.

Зокрема, результати дослідження було використано у практиці Департаменту фінансів Дніпропетровської обласної державної адміністрації (довідка №846/0/17-18 від 05.05.2018 р.) для формування пропозицій з удосконалення бюджетного законодавства та визначення коливань обсягів надходжень до бюджету Дніпропетровської області. Методику оцінювання спрямованості бюджетної політики реалізовано в діяльності Департаменту економіки, фінансів та міського бюджету Дніпровської міської ради (довідка №9/15-235 від 27.11.2017 р.). Пропозиції щодо управління бюджетним процесом використовуються Фінансовим управлінням Індустріальної районної у м. Дніпропетровську ради (довідка №462 від 09.11.2015 р.).

Результати дисертаційної роботи застосовуються в навчальному процесі Дніпропетровського/Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара при викладанні дисциплін «Економічна безпека», «Фінансова безпека», «Бюджетна система», «Бюджетний менеджмент»,

«Державна фінансова політика», «Податкова система» (акти про впровадження від 03. 12. 2013 р., 05. 11. 2015 р., 07.02.2018 р.).

Дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи

Відзначаючи позитивні сторони роботи, слід звернути увагу на певні зауваження та дискусійні положення, а саме:

1. У першому підрозділі дисертаційного дослідження доволі ґрунтовно розкрито сутність та значення бюджетної політики (с. 24–40). Водночас було б доцільно розширити характеристику інструментів бюджетної політики та детермінувати категорію бюджетного управління.

2. Характеризуючи концептуальні засади бюджетної політики з точки зору системогенезу (с. 51–57) автор описує їх наповнення, однак уникаючи при цьому опису принципів, перемістивши його у підрозділ 1.1, що є дискусійним з точки зору логіки представлення матеріалу дослідження.

3. У системі показників спрямованості бюджетної політики показники спрямованості стосовно формування фінансових ресурсів (3 показники) та стосовно їх використання (7 показників) представлені асиметричності (рис. 2. 3, с. 97), що робить їх інформативну значущість несиметричною та посилює можливості викривлення інтерпретації. Доцільно було б також навести порядок розрахунку даних показників.

4. Поєднання умов прояву аспектів політики забезпечення бюджетної безпеки, наведене на рисунку 3. 3 (с. 140) передбачає їх рівноцінність при обґрунтуванні вибору окремого аспекту. Така позиція є сумнівною, оскільки існування системних загроз бюджетній безпеці, на нашу думку, безумовно визначає вибір політики захисту.

5. Наводячи методичний підхід до сценарного моделювання бюджетної політики у кризовий період, доцільно було б навести формалізацію кожного етапу, а не тільки окремих складових. Це дало б змогу розширити здобутки автора з даного питання.

Проте висловлені зауваження та побажання в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дисертаційного дослідження.

**Загальна оцінка дисертації
та її відповідність встановленим вимогам**

Дисертаційне дослідження Валуйського І. А. «Трансформація бюджетної політики України у кризовий період» є самостійним, цілісним, практично і теоретично значущим дослідженням, що характеризується науковою новизною щодо розвитку теоретико-методичних положень та науково-практичних засад трансформації бюджетної політики України у кризовий період.

Дисертаційне дослідження відповідає паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Зміст дисертації відображено повною мірою у авторефераті, на основі якого можна отримати загальне враження про наукові здобутки автора. Крім того, логічний виклад матеріалів дослідження відповідає поставленій меті та завданням, які вирішені автором у повному обсязі.

Дисертаційна робота «Трансформація бюджетної політики України у кризовий період» за теоретичною і практичною цінністю повною мірою відповідає вимогам до кандидатських дисертацій (пп. 9, 10, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (із змінами і доповненнями)), а її автор – Валуйський Іван Анатолійович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів
Київського національного торговельно-
економічного університету
Міністерства освіти і науки України

М. Д. Пасічний

Пасічного М.Д. засвідчую

Головний відділу кадрів

Н.В. Мельничук